

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 19 mars 1895, kl. 8 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner dels om upphörande af allmänna hypoteksbanken och inrättande af en ny hypoteksinstitution under statens förvaltning och garanti, dels om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utredning af möjligheten och sättet för inbetalning i förtid af äldre lån från hypoteksförening eller nedsättning af räntan derå, utan betungande villkor för låntagaren.

I en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 30) har herr C. P. af Burén föreslagit,

att Riksdagen för sin del ville besluta, att vår nuvarande hypoteksinstitution skall upphöra och ställas på utredning, samt att en ny hypoteksbank skall inrättas, som grundar sin rörelse på inhemska obligationer, garanterade af staten, hvilka belånas inom landet.

Till stöd för detta förslag har motionären, med framhållande af angelägenheten utaf en nedsättning i räntan å jordbrukshypotekslånen, anført, att enligt hans mening detta stora mål kunde uppnås derigenom, att svenska staten öfvertog hypoteksinstitutionerna under sin omedelbara förvaltning, ty det vore alldeles säkert, att svenska staten med sin kredit och sin större solidaritet samt med det tjenstemannaansvar, som staten ålade sina embets- och tjenstemän, vore i stånd att vida lättare kunna åstadkomma utredning och en räntenedsättning än en enskild korporation, och

detta utan att statskassan eller den enskilde, som af hypoteksväsendet i vårt land ej berördes, dertill behöfde bidraga, emedan det naturligtvis icke kunde begäras, att staten på detta sätt skulle träda emellan och offra ett stort antal millioner för att hjälpa i utlandet skuldsatte jordbrukare.

Derför borde, för det första, hypoteksbankens verksamhet afslutas, och vår nuvarande hypoteksinstitution ställas på utredning under statens omedelbara förvaltning och med det tjenstemannaansvar, som staten ålade sina embets- och tjenstemän, emedan en så stark magt som denna hypoteksinstitution måste utredas af en ännu starkare magt, staten, och

för det andra, en ny hypoteksbank inrättas under samma förvaltning och tjenstemannaansvar, som grundade sin rörelse på *inhemska* obligationer, garanterade af staten, hvilka belånades inom landet. Dessa obligationer skulle löpa med 3 procent, emedan den svenska jorden ej kunde med sina stegrade skatter betala en högre ränta, och då obligationernas säkerhet grundade sig icke allenast på jordens halfva taxeringsvärde, utan äfven på statens garanti, eller den bästa säkerhet man kunde få, måste de franlocka och lösa 100-tals millioner kronor ur sin onyttiga depositions-hvila och blifva begärliga till en kurs, hvarå man säkerligen, då tiden nu vore gynsam, icke behöfde förlora.

Omförmälda motion har öfverlemnats till förberedande behandling af sammansatta stats- och bankoutskottet, som jemväl fått emottaga en af herr *P. O. Lundell m. fl.* inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 80), hvari föreslås,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte låta utreda om och på hvad sätt lämpligen tillfälle kan beredas för låntagare i hypoteksförening, som förmedlar lån från allmänna hypoteksbanken, att utan betungande vilkor få antingen sina äldre lån inbetala eller få dessas räntefot nedsatt till 4 procent i likhet med räntan å nyare lån, som äro från hypoteksföreningarna utlemnade, samt att Kongl. Maj:t måtte till nästa lagtima Riksdag inkomma med förslag i angifna syfte.

Motionärerna, hvilka i motionen anført åtskilligt, som enligt deras uppfattning skulle föranleda skyldighet för staten att bidraga till lättandet af de bördor, som hvilade å låntagare i hypoteksföreningarna för jordägare, hafva i fråga om sättet för statens mellankomst i detta fall yttrat följande.

Enligt kongl. förordningen den 26 april 1861 om allmänna hypoteksbanken öfverlemnades till nämnda bank, såsom garanti för dess obligationer, statsobligationer till belopp af åtta millioner riksdaler riksmünt. Af den kändedom, motionärerna inhemtat öfver allmänna hypoteksbankens

ställning, syntes framgå, att något lämpligare medel att bereda låntagare tillfälle att få utan hårdare villkor inbetala sina äldre lån eller få räntefoten nedsatt, än att för bidrag till godtgörande af förut nämnda kapitalrabatter å hypoteksbankens lån, som löpte med 4 procent ränta eller derutöfver och vore upptagna före kongl. förordningen angående allmänna hypoteksbanken den 16 maj 1890, måtte få användas till större eller mindre belopp af de sålunda till hypoteksbanken öfverlemnade statsobligationer, och alltså det belopp om trettio millioner kronor i statsobligationer, som enligt kongl. förordningen den 16 maj 1890 afsatts till grundfond för hypoteksbanken, måtte få minskas med angifna åtta millioner. Detta belopp af åtta millioner i obligationer hade staten under vissa eventualiteter förbundit sig att afstå för gäldande af de lån, som hypoteksbanken före 1890 upptagit. Visserligen förelåge icke nu sådana omständigheter, som angäfvos i 13 § kongl. förordningen den 26 april 1861, men de omständigheter, som nu gjorde sig gällande, torde vara lika behjertansvärda, som de i förenämnda paragraf angifna. Skäligen kunde dock icke ifrågasättas, att hela det belopp, som erfordrades för kapitalrabatternas gäldande, skulle tagas ur obligationsfonden; ett bidrag af fyra procent å vid konvertering återstående kapitalbelopp skulle låntagarne utan vidare svårigheter kunna gälda, om de mot ett sådant bidrag kunde få sina lån inbetalda eller räntefoten nedsatt till fyra procent. En synnerligen lämplig tid att taga dessa frågor i allvarligt öfvervägande förelåge just nu, enär enligt hypoteksbankens senast utgifna revisionsberättelse omkring 120 millioner kronor af hypoteksbankens obligationsskuld vore inbetalbar under åren 1895 och 1897, till följd hvaraf efter dessa år en betydande del af dem, som innehade lån i hypoteksföreningarna, äfven skulle kunna få sina lån inbetala, blott anordningar vidtoges, så att ej allt för hårda villkor låntagarne ålades för kapitalrabatternas gäldande. De bidrag, som för närvarande vore bestämda vid låns inbetalande, vore otvifvelaktigt för högt beräknade, enär ränteskilnad efter 5 procent påfördes för hela lånens återstående tid.

För att utan statsbudgetens direkta betungande bereda tillfälle till de ifrågasatta räntenedsättningarna för låntagare i hypoteksföreningarna, hade motionärerna tänkt sig, att Kongl. Maj:t kunde, såsom antyddes i förlidet års skrifvelse, med indragande af större delen af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt öfverföra samma rätt till riksbanken. Genom en sådan anordning skulle riksbanken blifva i tillfälle att till belåning öfvertaga omkring 50 millioner från hypoteksföreningarna frigjorda inteckningar, hvilka kunde läggas såsom garanti för en ökad sedelutgifning, och då de enskilda bankernas sedelutgifning efter hand minskades, skulle riksbankens ökade sedelstock blifva nödig för den inhemska rörelsen och sålunda i

ringa grad utöfva tryck på bankens guldförråd. Af den ökade vinst, som genom en dylik sakernas ordning skulle tillskyndas riksbanken, hade motionärerna tänkt sig, att något belopp, t. ex. en million kronor årligen, under några år kunde anslås till återlösande af de statsobligationer, som blifvit använda för inbetalning af hypoteksbankens kapitalrabatter. Sålunda skulle den viktiga frågan om räntornas nedsättning å äldre hypotekslån kunna regleras utan statsbudgetens direkta betungande och utan ifrågasättande af nya kreditanstalter för jordbruket, men med den vinst för allmänheten att få anspråken på höga jordbrukstullar betydligt nedstämda. De enda olägenheter, som kunde uppstå, vore en möjligen något minskad utdelning för aktieegare i enskilda banker, men dessa inrättningar skulle nog ordna sin rörelse så, att den äfven utan betydande sedelutgifning komme att lemna nöjaktig vinst.

Utskottet, som inhemtat, att styrelsen öfver allmänna hypoteksbanken den 18 sistlidne januari till Kongl. Maj:t afgifvit underdånigt utlåtande öfver åtskilliga till styrelsens yttrande remitterade framställningar angående vidtagande af åtgärder för nedsättning af räntan å hypotekslån m. m., har förskaffat sig en afskrift af berörda utlåtande. Härjemte har till utskottet öfverlemnats afskrift af en utaf bankinspektören den 31 december 1894 till chefen för kongl. finansdepartementet stäld berättelse, med bilagor, om verkställd inspektion i allmänna hypoteksbanken; och har utskottet erhållit vederbörligt tillstånd att, om utskottet skulle finna sådant lämpligt, offentliggöra denna berättelse.

Med anledning häraf, och då omförmälda utlåtande och berättelse äro synnerligen upplysande för de i ofvan nämnda motioner behandlade frågor, har utskottet ansett sig böra i sammanhang med detta utlåtande till trycket befordra såväl hypoteksbankens styrelses utlåtande som bankinspektörens berättelse jemte de till denna hörande bilagor.

Ifrågavarande motioner, båda åsyftande att åt innehafvarne af lån från hypoteksförening bereda lindring i lånevilkoren, skilja sig från hvarandra i det väsentliga stycket, att, medan herr Lundell m. fl. vill vinna berörda mål med bibehållande af jordbrukskreditanstalterna i deras nuvarande organisation, herr af Burén åter såsom den enda utvägen be-tecknar en genomgripande förändring i nämnda organisation. Enligt herr

af Buréns åsigt hafva hypoteksföreningarnas delegare ingen hjälp att vänta, så länge allmänna hypoteksbanken fortfarande ombesörjer upplåningen. Denna bank bör därför »ställas på utredning», och dess uppgift fyllas af en ny centralanstalt, stald under statens omedelbara förvaltning och garanti. Herr af Burén förmenar nemligen, att statens kredit skulle vara så mycket större än allmänna hypoteksbankens, att låntagarna i en dylik statsanstalt kunna erhålla väsentligt förmånligare lånevilkor än dem, som hypoteksbanken är eller kan blifva i stånd att bjuda sina låntagare, och bemålde motionär, hvilken anser 3 procent vara den högsta ränta, den svenska jorden numera förmår bära å den in-tecknade skulden, förordar med hänsyn härtill, att det för den nya hypoteksinstitutionens utlåningsrörelse erforderliga kapital skulle anskaffas genom försäljning inom landet af statsgaranterade 3 procent-obligationer.

I afseende härå får utskottet till en början erinra, att ett beslut om upphörande af nuvarande hypoteksbank ingalunda skulle upphäfva den betalningsskyldighet, som innefattas i bankens utgifna obligationer eller träffade låneaf-tal, hvilka tydligen icke kunna rubbas genom någon bankens ensidiga åtgärd, utan måste efter ordalydelsen fullgöras. Är detta å ena sidan visst, är det å andra sidan lika obestriddigt, att för infriandet af bankens skuld måste finnas motsvarande tillgångar; och då dessa tillgångar icke, med obetydliga undantag, bestå i annat än fordringar hos bankens delegare — jordegare genom hypoteksföreningarna — hvilka fordringar vid sin uppkomst noga rättats, så till kapital som ränta, efter den skuld, de skola betäcka, ligger i öppen dag, att samma fordringar icke kunna nedsättas i annan mån, än bankens deremot svarande skuld genom konvertering minskas. Men af det sålunda sagda följer, att bankens nuvarande delegare icke skulle erfara den minsta förbättring i sina vilkor derigenom att hypoteksbanken ersattes med en statsinstitution, för så vidt nemligen man ej finge antaga, att en sådan, efter öfvertagande af bankens skuld, lyckades att konvertera denna skuld fördelaktigare, än banken själf kunde åstadkomma. Detta spörsmål, som sammanfaller med det huruvida en ny statshypoteksbank genom upplåning mot lägre ränta än den, allmänna hypoteksbanken måste vidkännas, skulle blifva i tillfälle att utlemna lån på billigare vilkor än sistnämnda bank, berör just förut-sättningen för herr af Buréns motion, eller statens förmenta betydligt större kredit, och det torde därför vara skäl att egna någon uppmärksamhet åt denna fråga.

Om statens kredit vore så mycket större än allmänna hypoteksbankens, att staten skulle kunna på afsevärdt bättre vilkor skaffa förlagskapital åt jordbruket, skulle detta förhållande otvifvelaktigt finna uttryck i kurserna

för statens och hypoteksbankens obligationer, hvilka sistnämnda i dylikt fall borde noteras icke så få procent under statens med samma räntefot, liksom äfven hypoteksbanken vid upptagandet af lån skulle hafva måst underkasta sig åtskilligt högre effektiv ränta än staten. Nu är detta emellertid alldeles icke händelsen. Vid upplägghandet af nya lån hafva hypoteksbankens obligationer, under motsvariga penningetider, uppnått enahanda eller i det allra närmaste samma kurser som statens obligationer, förskrifna med lika ränta, och skilnaden i börsnoteringarna å statens och hypoteksbankens med hvarandra jemförliga obligationer har varit och är så obetydlig, att hypoteksbankens kredit kan anses vara nästan lika god som statens.

Vid sådant förhållande synes det uppenbart, att för hypoteksföreningarnas låntagare intet skulle stå att vinna genom ett statens öfvertagande af uppdraget att anskaffa lånemedel åt jordbruket, åtminstone ej, om den af herr af Burén skarpt framhållna grundsats skall upprätthållas, att statskassan eller den enskilde, som ej beröres af hypoteksväsendet, icke får drabbas af någon uppoffring för detta ändamål, en grundsats, som bemälde motionär sjelf ej kunnat fasthålla. Å den svenska penningemarknaden, hvilken enligt hans åsigt uteslutande borde anlitas för uppbringandet af erforderliga medel, råder nemligen ännu icke sådan tillgång på ledigt kapital, att statsobligationer, löpande med 3 procent ränta, för närvarande ega någon utsigt till afsättning inom landet till pari kurs, allra minst i den omfattning, som skulle erfordras för anskaffande af ifrågavarande medel. En försäljning af 3 procent-obligationer kan icke ske utan betydlig kapitalrabatt, men då denna jemväl måste af låntagarne godtgöras, derest ej staten skall ikläda sig förlusten, skulle låntagarne icke komma i åtnjutande af de i herr af Buréns motion afsedda fördelar.

I herr Lundells m. fl. motion utsäges deremot öppet, att en statens mellankomst är nödvändig. Utskottet har dock icke kunnat finna tillfyllestgörande skäl vara förebragta för rättmätigheten i att pålägga staten direkta utgifter för bispringandet af hypoteksföreningarnas låntagare. För öfrigt tillåter sig utskottet anmärka att, om räntan å alla hypotekslån skulle nedsättas till 4 procent, det derför behöfliga statsbidraget ej skulle kunna begränsas till det af motionärerna omförmälda belopp, 8,000,000 kronor, utan med all sannolikhet skulle medtaga minst hela grundfonden, 30,000,000 kronor.

Den af motionärerna anvisade utvägen, att låta riksbanken genom öfvertagande af en större del af de enskilda bankernas sedelutgifning anskaffa medel till jordbruksfastighetslån, synes på intet sätt vara att tillråda, särskildt ur den synpunkten, att en betydlig sedelutgifnings hvilande på

så fastlästa tillgångar som fordringar, in-tecknade i jordegendom, skulle strida mot alla godkända grunder för en sund sedelutgifningspolitik.

Med denna utskottets uppfattning är det klart, att utskottet icke kan tillstyrka aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t i det syfte, motionärerna föreslagit. På delegarnes i hypoteksbanken beslut är bankens ledning och verksamhet hufvudsakligen beroende, och det torde därför böra åt dem öfverlemnas att så ordna denna verksamhet, att de lättnader, som äro för-enliga med bankens trygghet och kredit, jemväl beredas. På sätt ofvan blifvit anfördt äro dessa lättnader beroende på möjligheten att efter hand nedsätta räntan å bankens obligationslån genom konverteringar, hvilkas fördelar naturligen skola tillfalla de förutvarande låntagarne. Om lämp-ligaste formen härför tillkommer det delegarne att fatta beslut med få-stadt afseende å samtliga på denna fråga inverkan omständigheter.

Ehuru utskottet sålunda ansett föreliggande motioner icke böra för-anleda någon åtgärd från Riksdagens sida, har utskottet likväl ej velat underlåta att fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som utan gen-sägelse kan innebära en viss fara för att delegare i hypoteksföreningar kunna nödgas till ganska känbara utgifter utöfver dem, som betingas af ränta och amortering å deras lån. Utskottet syftar härmed på det allmänt kända, af bankinspektören i hans berättelse påpekade och närmare ut-vecklade sakförhållandet, att gällande lagstiftning lemnar delegare i hypo-teksförening tillfälle att frigöra sin egendom från hypotekslån, hvilket fri-görande emellertid sker på öfriga låntagares i föreningen bekostnad, i det att ansvaret för derigenom för föreningen uppkommande ränteförlust lägges på dessa. Denna fara har visserligen hittills icke uppträdt synnerligen hotande, men då den onekligen förefinnes, har utskottet här velat uttala önskvärdheten af en sådan ändring i lag, att densamma för framtiden varder undanröjd.

Utskottet hemställer,

att ofvan omförmälda af herr af Burén samt af
herr Lundell m. fl. väckta motioner icke må till någon
Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 mars 1895.

På det sammansatta utskottets vägnar:

HUGO TAMM.

Reservation

af herr *J. A. Sjö*.

Herr *O. R. Themptander* har anhållit att få antecknadt, att han inom utskottet icke deltagit i behandlingen af det i detta utlåtande omfördälda ärende.

**Styrelsens öfver Sveriges allmänna hypoteksbank underdåniga
utlåtande den 18 januari 1895.**

Till Konungen.

Genom nådiga remisser å särskilda hos Eders Kongl. Maj:t gjorda underdåniga framställningar dels af Östergötlands läns hushållningssällskap om vidtagande af erforderliga åtgärder för sänkning af räntan å hypotekslån till 3 eller högst $3\frac{1}{2}$ %, dels af Vermlands läns hushållningssällskap om verkställande af utredning rörande möjligheten af och sättet för nedsättning af räntan å dylika lån, dels ock af Kalmar läns södra hushållningssällskap om vidtagande af åtgärder i antydd riktning till jordbruksfastighetskreditens förbättrande, har Eders Kongl. Maj:t anbefalt allmänna hypoteksbankens styrelse att öfver berörda framställningar afgifva underdånigt utlåtande.

Till åtlydnad deraf får bankstyrelsen i underdånighet anföra följande:

Sedan frågan om inrättande af en allmän hypoteksbank för riket funnit sin lösning genom Rikets Ständers vid 1860 års riksdag i ämnet fattade beslut, hvilket föranledde utfärdandet af nådiga kungörelsen den 26 april 1861 angående Sveriges allmänna hypoteksbank, blef det denna inrättnings uppgift att ombesörja all den upplåning, som vore nödig för att åt hypoteksföreningarna bereda medel till de på årlig afbetalning ställda lån, som af föreningarna enligt fastställda grunder skulle deras delegare tillhandahållas.

För fullgörande af den hypoteksbanken sålunda förelagda uppgift har banken tid efter annan upptagit flere särskilda obligationslån, hvilket, på tillskyndelse af hypoteksföreningarnas delegare, stundom måst ske under för dylika operationer ogynnsamma förhållanden. Af lånen hafva de, som upptagits under tiden från och med år 1861 till och med år 1885, varit förskrifna med ränta af 5, 4 1/2 eller 4 %, men den *effektiva* räntan har å dem alla utgjort omkring 5 %. Under åren 1886 och 1889 upplade hypoteksbanken två särskilda 3 1/2 % lån, hvilka betingade ett pris af 92,50 % å 95,50 % och begge till största delen blefvo använda till konvertering af äldre lån.

Då nu hypoteksbankens inlåningsränta, hvilken under berörda tid icke varit nämnvärdt högre än den, som svenska staten för samtidigt upptagna lån fått vidkännas, stält sig på ofvan angifna sätt, och banken på de upptagna lånen har att erlägga ränta halfårsvis samt måste vidkännas provisioner och andra kostnader, under det att ränta å hypotekslånen betalas för helt år, har hypoteksbanken naturligen ej varit i tillfälle att utlemna lån annat än mot 5 % ränta eller ock, der räntan blifvit satt lägre, mot viss kapitalrabatt, hvars belopp för hvarje år blifvit af bankdelegarne sjelfva bestämdt; och då vidare, enligt hvad som framgår af den öfversigt af hypoteksbankens ställning efter 1893 års bokslut, hvilken finnes bilagd styrelsens härvid fogade berättelse för samma år, banken icke eger andra tillgångar till fullgörande af sina förbindelser till bankens långifvare än dem, som enligt frivilligt ingångna, lagligen gällande förbindelser böra genom hypoteksföreningarna af deras låntagare gäldas såsom ränta och amortering å utlemnade hypotekslån, så är styrelsen, ehuru lifligt behjertande den betryckta ställning, hvori ej mindre jordbruket än andra näringar inom vårt likasom i andra land för närvarande befinner sig, likväl icke i tillfälle att tillråda och förorda nedsättning af den å redan utlemnade hypotekslån förskrifna ränta annorlunda, än i den mån hypoteksbanken genom nu pågående och framdeles möjligen blifvande konverteringar kan bereda sig räntenedsättning å de af banken upptagna lån, hvilket, hvad angår blifvande konverteringar, kommer att bero af räntan å den allmänna penningemarknaden vid den tid, då konverteringar kunna af banken företagas.

Hvad vidare angår den jemväl framkastade frågan om hos hypoteksföreningarna belånade in-teckningars »frigörande», så är redan nu medgifvet hypoteksföreningarnas låntagare att före den stadgade amorteringstidens utgång inbetala erhållna lån med hypoteksbankens 5 % obligationer till parikurs och med andra bankens obligationer till den kurs, som för hvarje särskildt fall bestämmes så, att förlust ej varder banken tillskyndad, hvilket

uppenbarligen skulle blifva fallet, derest banken nödgades att utan ränteskillnadsersättning emottaga till betalning ej förfallna lånemedel, för hvilka banken, som ej eger att godtyckligt öka amorteringen å egna lån, icke kunde finna placering till samma ränta, som bort erläggas å det i förtid inbetalda hypotekslånet; och är härvid att märka, att hvarje förlust, som drabbar hypoteksbanken, återfaller på hypoteksföreningarnas delegare.

Uti den af bruksegaren C. P. af Burén till Östergötlands läns hushållningssällskap ingifna motion, som ligger till grund för samma hushållningssällskaps hos Eders Kongl. Maj:t gjorda underdåniga framställning, anföres, bland annat, att på frågan, huruvida hypoteksföreningarnas låntagare vunnit de fördelaktigare vilkor i afseende å ränta m. m., som Eders Kongl. Maj:ts förnyade nådiga förordning angående allmänna hypoteksbanken den 16 maj 1890 afsett att bereda, svaret i allmänhet torde blifva, att sedan dess icke någon lindring kommit låntagarne till del.

I anledning häraf anser sig styrelsen böra i underdånighet erinra, att hypoteksbanken, som redan före nämnda tidpunkt varit i tillfälle medgifva hypoteksföreningarna befrielse från utgifvande af bidrag till bestridande af bankens förvaltningsomkostnader, under tiden efter utfärdandet af den nådiga förordningen utlemnat 4 % lån till belopp af omkring 20 millioner kronor och medgifvit, att med 5 % ränta löpande lån till belopp af något öfver 47 millioner kronor fått omsättas till en räntefot af 4 ³/₄ %.

Slutligen kan styrelsen icke underlåta att i underdånighet framhålla, *dels* att en hvar låntagare i hypoteksförening antingen sjelf upptagit sitt lån och dervid frivilligt iklädt sig de förbindelser, som dermed följa, eller ock köpt sin innehafvande fastighet med vetskap om att den vore behäftad med ett sådant lån; *dels* att räntan å de utlemnade hypotekslånen under en lång följd af år varit lägre än den i landet allmänt gällande, hvilken först under det senaste årtiondet nedgått under 5 %, och att å ömse sidor ouppsägbara lån, upptagna på 40 års amortering, naturligtvis ej kunna följa med fluktuationerna inom penningemarknaden, så att räntan sänkes vid ett tillfälligt öfverflöd på penningar och höjes, då detta upphör; *dels* ock att, då bruksegaren af Burén i motiveringen till sin berörda motion söker göra gällande, att jordbruket med sitt för närvarande förminskade utbyte icke längre förmår bära den ränta af ända till 5 %, som ett stort antal jordegare hafva att erlægga å erhållna hypotekslån, detta icke synes stå väl tillsammans med hvad han yttrar om den säkerhet, hypoteksinstitutionen har i den belånade jorden, nemligen att denna är »den allra bästa»; ty vore förhållandet verkligen sådant, att jorden ej vidare förmådde bära den skuldbörda, som för upptagna hypotekslån hvilat

å densamma, så skulle den säkerhet för lånen, hypoteksföreningarna innehafva, ingalunda kunna sägas vara god och ännu mindre den bästa möjliga.

De remitterade handlingarna varda härmed återställda.

Underdånigst

G. S. ÅKERHJELM.

Alb. Anderson.

C. J. Kuylenstjerna.

H. P. W. Gahn.

Nils von Hofsten.

J. W. Bergman.

Stockholm den 18 januari 1895.

Bankinspektörens berättelse den 31 december 1894.

Till hans excellens herr statsministern och chefen för kongl. finansdepartementet.

Jemlikt ers excellens' förordnande har jag, med biträde af assistenten å bankbyrån, under den 10—17 innevarande december anställt granskning af *Sveriges allmänna hypoteksbanks* förvaltning och räkenskaper; och får jag öfver denna förrättning härmed afgifva vördsam berättelse.

Hypoteksbankens ställning den 30 sistlidne november framgår af bilagda öfversigt (Bil. 1), som af byråassistenten upprättades med ledning af ett balansextrakt ur hypoteksbankens hufvudbok. Angående vissa deri upptagna poster ber jag få anföra följande.

Amorteringslån, förskottslån och stående lån till hypoteksföreningarna	kr. 337,664,371: 35.
Beloppet utgör brutto af till föreningarna utlemnade medel. Det härå amorterade beloppet återfinnes i öfversigtens creditsida och uppgår till	> 54,999,162: 22,
hvidan nettobeloppet af hypoteksbankens utlåning till föreningarna uppgår till	kr. 282,665,209: 13.

Vid låns utlemnande afgifvas af föreningarna förbindelser till hypoteksbanken enligt bilagda formulär (Bil. 2), hvarå tecknas intyg af hypoteksbankens ombud angående hypotekens inläggande och förvarande.

Kapitalrabatter

kr. 23,834,160: —.

Beloppet utgör beräknadt kapitalvärde af ränteskilnaden mellan bankens in- och utlåning. Till denna post, den för hypoteksbankens ställ-

ning mest betydelsefulla och mest omtvistade, skall jag här nedan återkomma.

A räkningar med utländska korrespondenter	kr. 3,823,735: 70	
och å dito mot 4 % ränta	» 2,666,666: 67	kr. 6,490,402: 37.

Det förstnämnda heloppet består hufvudsakligen af fordran i konverteringsräkning med Norddeutsche Bank in Hamburg, utgörande kronor 3,812,533: 33, hvilket belopp, afsedt till konvertering af hypoteksbankens 1879 års tyska 4 1/2 % lån, lämpligen torde kunna afdragas från bankens obligationsskuld.

Å räkningar med inhemska banker	kr. 184,000: —
Beloppet utgöres af hypoteksbankens fordringar i upp- och afskrifningsräkning med skandinaviska kreditaktiebolaget	kr. 60,000: —
Skånes enskilda bank	» 71,000: —
Aktiebolaget Stockholms handelsbank	» 53,000: —
	» 184,000: —
Tillfälliga lån	» 6,220,500: —

Redovisas sålunda:

Enskilda bankers och aktiebankers depositionsbevis	kr. 5,550,000: —
Belånade inteckningar i fast egendom å landet	» 670,500: —
	» 6,220,500: —

Såväl depositionsbevis som inteckningar inventerades efter en öfver dem upprättad förteckning. Depositionsbevisen voro förskrifna med 3 1/2 eller 3 3/4 % ränta och några å mindre belopp med 4 %. Inteckningsslånen löpte med en ränta af 4 1/2 à 5 1/4 % och inteckningarna syntes i allmänhet hafva ett godt läge i förhållande till intecknade fastigheternas taxeringsvärden, då de i regel ligga inom hälften af detta värde.

Den tillfälliga utlåningen lemnar för närvarande en medelränta af i det närmaste 4 %.

Inköpta egna obligationer	kr. 2,776,777: 82
D:o främmande d:o	» 358,745: —
	kr. 3,135,522: 82.

Inventerades efter bankens hufvudbok och antecknades sålunda:

Allmänna hypoteksbankens af 1879 års 4 % lån			
Fr. 6,000 = kr. 4,320 al pari	kr.	4,320: —	
D:o af 1880 års 4½ %, konverterade till 4 %, kr. 1,800 al pari	»	1,800: —	
D:o af 1880 års 4½ %, ej konverterade, kr. 468,400 al pari	»	468,400: —	
D:o af 1883 års 4½ %, ej konverterade, kr. 158,000 al pari	»	158,000: —	
D:o af 1877 års 5 % lån, mars-serien, kr. 219,500 al pari	»	219,500: —	
D:o af 1877 års 5 % lån, sept.-serien, kr. 159,000 al pari	»	159,000: —	
D:o af 1878 års 4 % lån M. 118,200 = kr. 105,066: 67, bokförda till ..	»	98,066: 67	
D:o af 1879 års tyska 4½ % lån M. 1,854,000 = kr. 1,648,000 à 101,2	»	1,667,691: 15	kr. 2,776,777: 82.

Af sistnämnda obligationer förvarades M. 467,700 hos Deutsche Bank in Berlin enligt företedda intyg.

Söderfors bruks aktiebolags 6 % af år 1878	kr. 270,000: —, bokförda till	kr. 266,861: —	
Hedemora landsförsamlings 5 % af år 1878	kr. 98,800 à 93 %	» 91,884: —	» 358,745: —
			<u>Summa kr. 3,135,522: 82.</u>

Utländska valutor	kr. 994,271: 19
Utgjordes af 5 st. förbindelser af aktiebolaget Stockholms handelsbank att den 17 d:s till herrar von Erlanger & Söhne Frankfurt a M. för hypoteksbankens räkning inbetala M. 1,125,000 à 88,80 kr. 999,000: — hvarifrån afgår kursskilnad å tidigare köpta valutor	» 4,728: 81 » 994,271: 19

Ersatt kapitalrabatt	kr. 69,984: 70
Ränteskilnadsersättning	» 8,723: 74 kr. 78,708: 44

Den förra posten utgör under året afdragna kapitalrabatter vid utlemnande af lån, löpande med 4 % ränta, och den senare den behållning,

som uppkommit derigenom, att vid inbetalningar under året af äldre 5 % lån de såsom liqvid till en af styrelsen för hvarje gång bestämd kurs aflemnade hypoteksbankens 4 $\frac{1}{2}$, 4 eller 3 $\frac{1}{2}$ % obligationer i bankens räkenskaper upptagits till deras nominella belopp.

Garantifonden kr. 3,123,140: 64.

Denna så kallade fond har icke, som man skulle kunna förmoda, bildats genom afsättning af besparade vinstmedel, utan är hufvudsakligen en bokföringspost, som framvisar skillnaden emellan det beräknade kapitalvärdet af ränteskillnaden mellan hypoteksbankens in- och utlåning å ena och de återstående oguldna kapitalrabatterna å andra sidan. Till denna post skall jag återkomma här nedan.

Den 10 december efter banktimmens slut skulle kassabehållningen i enlighet med den afslutade kassaboken utgöra kr. 47,044: 05, som af byråassistenten då uppräknades utan anmärkning.

En post i hypoteksbankens bokslut har ofta betraktats med misstänksamma blickar, ja till och med gifvit anledning till så närgångna anmärkningar, att man på grund af densamma velat ifrågasätta hypoteksbankens solvens. Det är den bland tillgångarna upptagna posten »Kapitalrabatter», hvilken i senaste bokslut utförts med ett belopp af 23,834,160 kronor.

Man har sagt, att då kapitalrabatterna intet annat äro än en del af hypoteksbankens utgifna obligationer, för hvilka valuta icke erhållits, den omnämnda posten utgör en helt och hållet fingerad tillgång.

Nu är emellertid alldeles uppenbart, att då hypoteksbanken fått vidkännas kapitalrabatt vid sin upplåning och således genom sina utgifna obligationer förskrifvit högre belopp än som influtit till utlåning, kapitalrabatten, för så vidt den icke afdrogs vid låns utlemnande, måste lika väl som de utlemnade lånebeloppen upptagas såsom tillgång, för att få debet och kredit att gå i hop, derest man icke vill förfara så, att bland skulderna upptages endast nettointkomsten af sålda obligationer och icke deras nominella belopp. Detta förfaringssätt, som användes vid verdens största hypoteksinrättning, Crédit foncier de France, synes dock knappast förenligt med en fullt ärlig bokföring, då ju utelöpande obligationer till sitt nominalbelopp utgöra en obestriddig skuld.

Men om man således är nödsakad att upptaga kapitalrabatterna bland aktiva, för att få dessa att balansera mot passiva, så utgör detta tydligen endast ett motiv, men icke ett försvar för en sådan åtgärd. Försvaret ligger deri, att utlåningen verkställes mot så mycket högre ränta än upplåningen, att utlåningsräntan betäcker icke allenast räntan å det upplånade kapitalet, utan ock lemnar tillgång till liqviderande af kapitalrabatterna.

I sådant fall uppgår ju kapitalvärdet af ränteskilnaden minst till kapitalrabatternas belopp. Om det förhåller sig så — och detta är ju vilkoret för att rörelsen icke skall gå med förlust — lärer det väl låta försvara sig att såsom tillgång bokföra kapitalrabatterna, eller, rättare uttryckt, ett belopp, motsvarande kapitalrabatterna, då ju sjelfva kapitalrabatterna, som utgöra en utan valuta reserverad skuld, aldrig kunna blifva en tillgång.

Men om sålunda kapitalrabatterna kunna och måste bokföras bland aktiva, så kan man äfven härvid tillvägagå på flera sätt. I Stockholms inteckningsgarantiaktiebolags årsbalans ser man inga kapitalrabatter bland tillgångarne, ehuru känt är, att bolaget i stor omfattning sålt sina obligationer under pari. Detta beror derpå, att man i beloppet af utgifna lån upptagit ej blott dessa låns återstående kapitalbelopp, utan derjemte den kapitaliserade ränteskilnaden mellan upp- och utlåningen, så att den balanserade kapitalrabatten innefattas under rubriken af utlemnade lån. Om ock en sådan bokföringsåtgärd, för hvilken inteckningsbolaget finner stöd i en bestämmelse i sitt reglemente, må kunna försvaras, synes det vara vida att föredraga att kapitalrabatten bokföres såsom en särskild post, så att dess belopp blir vid hvarje bokslut synligt. Men äfven om man så förfar, kan kapitalrabatten bokföras på två sätt. Antingen kan, såsom t. ex. allmänna hypotekskassan för Sveriges städer tillvägagår, bland tillgångarne upptagas den effektiva kapitalrabattens återstående belopp, eller ock kan man, såsom hypoteksbanken numera förfar, såsom tillgång bokföra det kapitaliserade ränteskilnadsvärdet. Då detta värde är högre än återstående beloppet af den verkliga kapitalrabatten, måste öfverskottet bokföras bland passiva. Detta sker under rubrik »garantifond för kapitalrabatternas amortering»; och återstoden af de verkliga kapitalrabatterna finner man således genom att subtrahera garantifonden från de såsom tillgång bokförda kapitalrabatterna (kronor 23,834,160 — 3,123,140: 64 = 20,711,019: 36). Garantifonden, hvilken, jemte den genom afsättning af vinstmedel uppkomna reservfonden, upptages under rubriken »egna fonder», är således endast en genom en bokföringsåtgärd framkonstruerad tillgång.

Det var i bokslutet för 1881, som denna »garantifond» första gången förekom. Förut hade bokföringen af kapitalrabatterna och afskrifningarna å kapitalrabatträckningarna verkstälts efter olika grunder. Stundom hade det för amortering af kapitalrabatterna afsedda belopp direkt afskrifvits, stundom hade det afsatts till särskilda fonder. Utaf den utredning, som föregick styrelsens den 17 januari 1882 fattade beslut om bildande af en garantifond, liksom af styrelsens till delegarne den 13 mars samma år aflåtna skrivelse i frågan inhemtas, att i de tabeller, som då voro uppgjorda för att visa, »huru mycket hvarje år borde å kapitalrabatterna af-

skrifvas, på det att, när lånen blifvit slutbetalda, de respektive kapitalrabatterna jemväl må ur räkenskaperna hafva försvunnit, en utlåningsränta af 5 % lagts till grund vid beräkningen af det ränteöfverskott, medelst hvilket afskrifningarna skulle ske. Af de ofvan citerade uttrycken vill det synas, som om dessa tabeller gingo ut på att kapitalrabattafskrifningen utsträcktes till det upptagna lånets hela löpetid, men i sjelfva verket lära afskrifningstiderna, som fastställdes särskildt för hvarje lån, hafva bestämts temligen godtyckligt; så omfattade t. ex. afskrifningsplanen för ett år 1878 på 1881 år upptaget tyskt lån en tid af 66 år. Emellertid hyste man en, för öfrigt ingalunda ogrundad farhåga, att en medelränta af 5 % icke skulle kunna erhållas under den beräknade tiden; dels voro nemligen föreningarnas med 5 % förskrifna lån af banken ställda på vida kortare återbetalningstid än den för hypoteksbankens egna lån bestämda, och dels kunde icke 5 % ränta erhållas för bankens tillfälligt placerade medel, som tidtals uppgingo till ganska betydande belopp. För att utjemna denna befarade brist i utlåningsräntan fordrades, menade man, *en fond*, och de lyckliga lånetransaktionerna under 1881 lemnade tillfälle att bilda en sådan. De under nämnda år verkställda försäljningar af 1878 års tyska 4 % och 1880 års svenska 4½ % lån hade nemligen egt rum till så fördelaktiga kurser, att dessa låns kapitalrabatträkningar upptogo betydligt lägre belopp än de kapitalrabatter, som *kunnat* beviljas. Man höjde därför de bokförda kapitalrabatterna för dessa två lån till de belopp, *som efter beräkning af 5 % årlig ränta kunde under lånens amorteringstid utjemnas*, och för de belopp, hvarmed dessa kapitalrabatter blefvo höjda, krediterades den nybildade garantifonden, en fond, som, efter hvad styrelsen sjelf erkänner, »strängt taget skulle, för att motsvaras af verkliga tillgångar, hafva bildats successivt», nemligen genom ränteöfverskott. Emellertid kom fonden till omedelbar användning, då redan vid 1881 års bokslut af densamma »till afskrifning å kapitalrabatten för 1879 års franska lån användts så stor del, som erfordrades för att bringa detta konto i öfverensstämmelse med den kapitalrabatt, som enligt antagna grunder kunde medelst de under lånets återbetalningstid uppkommande ränteöfverskott afskrifvas». Att kapitalrabatten på det olyckliga 1879 års franska 4 % lån var så stor, att den icke kunde blifva betald ens om banken under lånets hela sextioåriga återbetalningstid kunde påräkna 5 % ränta på de penningar, som verkligen uppbyros, kan icke förvåna, då man vet, att banken vid försäljning af åtminstone de första 20 millioner francs fick vidkännas 17 % kapitalrabatt jemte en eller annan procent i låneomkostnader; och styrelsens önskan att slippa i böckerna figurera med denna öfver höfvan stora kapitalrabatt var nog en mäktigt bidragande orsak till garantifondens bildande.

Styrelsen förklarar i sitt protokoll för den 17 januari 1882 »bankens fördel och trygghet fordra», att en dylik fond bildades. Men jag är ingalunda lika förvissad om åtgärdens förträfflighet. Till en början förefaller det anmärkningsvärdt, att, då såsom skäl för fondens tillkomst uppgifves, att 5 % medelränta icke kan påräknas å utlånade medel, fonden baseras just på beräkning af en sådan utlåningsränta. Men äfven om man bortser derifrån, att fonden sålunda framkonstruerats med tillhjälp af en faktor, som man sjelf erkänt ohållbar, så synes åtgärden mindre lycklig, såsom stridande mot den grundsats, att vid bokföring bör undvikas hvarje siffra, som icke står på verklighetens mark.

Om man 1881 med rätta fann det betänkligt, att kapitalrabattsafskrifningsplanerna utsträcktes vida öfver den tid, för hvilken utlåningskontrakten voro afslutade, så hade tydligen den enda bot för detta missförhållande varit en förkortning af tiden i afskrifningsplanerna; och då man, såsom jag här nedan skall visa, numera välbetänkt vidtagit denna åtgärd, torde med fog kunna ifrågasättas, om icke den så kallade garantifonden lämpligen kunde aflägsnas ur räkenskapen samt den såsom tillgång upptagna kapitalrabattsposten med motsvarande belopp minskas, så att den framter återstoden af den verkliga kapitalrabatten. Den nu upptagna posten kapitalrabatter såges väl motsvara »beräknadt kapitalvärde af ränteskilnaden mellan upp- och utlåningen», men, såsom framdeles skall visas, är detta kapitalvärde, noga räknadt, högre. Det är ju visst sant, att ingen fara ligger deri, att en beräknad tillgång upptages lägre än som kunnat ske; men häraf blir emellertid en följd, att den ifrågavarande debetposten betecknar hvarken de effektiva kapitalrabatterna eller kapitalvärdet af ränteskilnaden, utan någonting som ligger emellan dessa begge värden och som synes utfördt till ett temligen godtyckligt belopp. Men sådana belopp äro icke lämpliga i en bokföring, enär de lätt kunna uppväcka misstro.

Tillvaron af denna garantifond har ock vållat några sins emellan stridiga beslut af styrelsen under de senaste åren. De belopp, som under 1890 och 1891 af föreningarna erlades såsom kapitalrabatt å utlemnade 4 % lån, omkring 160,000 kronor hvardera året, blefvo nemligen enligt styrelsens beslut den 24 januari 1891 och den 19 januari 1892 öfverförda till garantifonden, hvarigenom denna fond, som framkommit genom en ren bokföringsåtgärd, fick inrymma ett par verkliga inkomstposter. De motsvarande poster, som influtit under 1892 och 1893, hafva åter användts till afskrifning å kapitalrabattsposten, hvilket synes mig vara det rätta.

Ett skäl för garantifondens bibehållande har styrelsen i sammanhang med sitt den 18 februari 1885 fattade beslut om nya tabeller för kapitalrabatternas afskrifvande uttalat, i det den erinrar, att, om något år ränte-

öfverskottet ej vore tillräckligt för stadgade afskrifningar, bristen borde fyllas af garantifonden. Men om denna brist är blott tillfällig eller jemförelsevis obetydlig, synes den kunna betäckas från reservfonden. I annat fall böra afskrifningstabellerna ändras; ty att framkonstruera större kapitalrabatter än de verkliga, för att derigenom hålla i beredskap ett slags reserv, garantifonden, med tillhjälp af hvilken större afskrifning, än den uppkomna årsvinsten medgifver, kan verkställas å dessa beräknade kapitalrabatter, detta förfaringsätt synes onödigt inveckladt och utan praktisk nytta. Att få ned beloppet af de bokförda kapitalrabatterna till omkring 20 millioner kronor med uppoffrande af garantifonden, kunde deremot vara gagneligt, då mången nu lärer föreställa sig, att bankens återstående kapitalrabattskuld uppgår till de bokförda kapitalrabatternas belopp.

Frågan om sättet för bokföring af kapitalrabatterna är emellertid tydligen af underordnad vikt mot den frågan, huruvida *tillgång verkligen finnes bakom kapitalrabattskulden*, så att banken kan med visshet antagas blifva i tillfälle att gälda densamma.

Att denna tillgång, om man frånser den genom sparade vinster bildade reservfonden, icke är och icke kan vara annat än värdet af ränteskilnaden mellan in- och utlåningen, framgår af hvad här ofvan blifvit yttradt. Jag öfvergår därför nu till en kortfattad framställning af beräkningen utaf detta värde och dess förhållande till kapitalrabattskulden, dervid jag knappast lärer behöfva förutskicka den erinran, att, då man här måste räkna med faktorer, som peka långt in i framtiden och sålunda måste vara i viss mån osäkra, man icke kan komma till ett positivt bestämdt resultat.

År 1885 godkändes nya beräkningar och tabeller öfver kapitalrabatternas afskrifning i syfte att bereda afskrifningens verkställande inom de utlemnade lånens löpetid, $41\frac{3}{4}$ år, räknade från och med andra året från lånets upptagande. Dessa beräkningar afsågo icke afskrifning af den verkliga kapitalrabatten, utan, i öfverensstämmelse med det begagnade bokföringsättet, af den kapitalrabatt, som *kunnat* lemnas å ett på aftalade vilkor upptaget lån (t. ex. 1880 års svenska lån: 75 millioner kronor, $4\frac{1}{2}$ % ränta, amortisabelt på 75 år, med halfårsränteliqvider och amortering en gång årligen) *under antagande* att nettobeloppet är utlånadt mot en annuitet af $5\frac{3}{4}$ %, deraf 5 % ränta och $\frac{3}{4}$ % kapitalafbetalning samt att det årliga öfverskottet af kapital- och ränteinbetalning anses växa med ränta å $4\frac{1}{2}$ %.

Dessa beräkningar äro, med några siffror från ofvannämnda 1880 års lån, uppställda sålunda:

År	1	2	3	4		5	6	7
	Upptagna 4 1/2 % lånet.	Nettobelopp utlånadt å 5 %.	Skilnaden mellan in- och utgående kapital- afbetalning.	Beräknade		Årliga öfverskott.	År efter år samlad fond för kapital- rabatternas amortering.	
			ränte- inkomster.	ränteutgifter.				
1881	75,000,000	70,450,000 <small>(Här upptages nemligen det belopp, som verkligen var att utlåna, utan man af- drager de be- räknade kapi- talrabatterna.)</small>	---	---	---	---	---	---
—	---	---	---	---	---	---	---	---
1922	60,822,350	00	56,272,350	---	---	---	---	4,550,000

Proba: Mot kvarstående beloppet af det upptagna lånet 60,822,350 gäller det enligt 3 kol. samlade belopp 56,272,350 samt det i kol. 7 befintliga belopp 4,550,000 60,822,350.

I öfverensstämmelse med beräkningar enligt ofvanstående schema äro upprättade tabeller, utvisande kapitalrabatternas afskrifning för hvarje år. Dessa beräkningar och tabeller gälla emellertid endast hypoteksbankens sex äldsta lån. För afskrifning af kapitalrabatten å 1886 och 1889 års 3 1/2 % lån faststaldes af styrelsen den 15 januari 1890 särskild tabell, som tillämpades vid bokslutet för år 1889 och följande år. Denna tabell går ut på afskrifning under 30 år af den kapitalrabatt, som *kunnat* lemnas å ett upptaget, på 75 år amortisabelt amorteringslån, under antagande att nettobeloppet är utlånadt mot en annuitet af 6,5051 %, hvaraf ränta 5 %, samt att det årliga öfverskottet af kapital- och ränteinbetalning anses växa med ränta å 3 1/2 %.

Den kapitalrabatt, som under nämnda förutsättningar *kunnat* beviljas, uppgår till 16,4 %, men är upptagen för 1886 års lån blott till 14,6 % och för 1889 års lån endast till 14,37 %, hvarför afskrifningen sker blott i denna proportion, d. v. s. till respektive $\frac{1,460 \text{ och } 1,437}{1,640}$ af de belopp, som i tabellen äro uppställda.

Här föreligga således de förut antydda fall, då kapitalrabatter bokföras hvarken till sina effektiva belopp eller till det beräknade kapitalvärdet af ränteskilnaden.

Då det kan vara af intresse att se, huru banken kommer till ett sådant, som det vill synas temligen godtyckligt funnet kapitalrabattbelopp, bifogas här en afskrift (Bil. 3) af kapitalrabattsräkningen för ett af de sistnämnda begge lånen, nemligen det af år 1886. Man finner deraf, att den kapitalrabatt, banken verkligen fått vidkännas för hvad den sålt af detta lån, vexlar mellan 5 och $7\frac{1}{2}$ %, men att räkningen derutöfver debiterats ej blott för diverse lånekostnader, såsom räntedifferenser, stämpel m. m., utan ock för dels kvarstående kapitalrabatt för det konverterade lånet af 1874, något öfver en million kronor, och dels till garantifonden förda $1\frac{1}{2}$ million kronor. Någon anledning, hvarför just sistnämnda siffra hitförts, kan ej uppgifvas. Den är emellertid, som förut sagts, lägre än beräkningen af ränteskilnadsvärdet medgifvit.

En afskrifningstid af 30 år bestämdes i fråga om sistnämnda två lån derför att detta, då tabellen fastställdes, utgjorde 5 %-amorteringslånets återstående medellöpetid. En annuitet af 6,5051 % måste inflyta för att lån, som löper med 5 % ränta, skall på 30 år kunna amortera kapitalrabatten; och ehuru den faktiskt ingående annuiteten utgör endast 5,75 %, har afskrifningsplanen hittills kunnat följas.

Vid jämförelse af räkenskapen med samtliga de nu omförmälda afskrifningsplanerna befans, att *dessa hittills äro behörigen iakttagna*. I fråga om 1880 års lån, 1879 års tyska lån och 1878 års lån, 1:sta serien, visade afskrifningstabellerna alldeles samma siffror för den år 1893 balanserade kapitalrabatten som samma års bokslut; alla dessa tre lån äro nemligen slutsålda och skola således till siffran stämma med tabellerna, som äro upprättade för de upptagna lånens hela nominalbelopp. För de öfriga lånen, hvilka icke äro slutsålda, uträknades approximativt och med ledning af tabellerna den kapitalrabatt, som för de sålda lånebeloppen fick kvarstå, med beräkning jemväl af den extra afskrifning, som vid 1892 och 1893 års bokslut egt rum, med den från hypoteksföreningarna influtna kapitalrabatten; och kom man äfven här till samma resultat som 1893 års bokslut visar.

Då intet tvifvel finnes derom, att dessa tabeller äro matematiskt rigtiga, blir frågan om bankens förmåga att gälda kapitalrabatterna och detta på de i afskrifningsplanerna beräknade tider, inskränkt till spörsmålet, huruvida de uppställda förutsättningarna för dessa afskrifningsplaner äro fullt hållbara.

Dervid är klart, att den ena faktorn, med hvilken man har att räkna,

nemligen bankens upplåningsvilkor, icke kan ändras annorledes än med bankens begifvande, genom konverteringar, och då till det bättre.

I fråga om de förutsatta utlåningsvilkoren står man deremot icke på så säker mark. Om man då först rigtar sin uppmärksamhet på de förutsättningar, som ligga till grund för de år 1885 af styrelsen godkända beräkningar, stannar man till en början vid den beräknade afskrifningstiden af $41\frac{3}{4}$ år, under hvilken tid de utlånade penningarne förutsättas lemna en ränta af 5 %. Denna afskrifningstid motsvarar de utlemnade 5 % lånens hela löpetid, och ehuru häri ligger en förbättring vid jemförelse med de förut tillämpade tabellerna, kan man icke underlåta att anmärka, det afskrifningstiden rätteligen för hvarje lån bort beräknas till den tid, som i medeltal återstod för de utgifna lånen, vid den tidpunkt, från hvilken 1885 års afskrifningsplaner börjat tillämpas, t. ex. i fråga om förenämnda 1880 års lån, år 1881. Betydelsen af denna anmärkning för ringas dock af det kända förhållande, att de utgifna amorteringslånen i regeln omsättas. Men här möter åter den betänkligheten, att 5 % lånen numera i stor utsträckning omsättas till lån med $4\frac{3}{4}$ % ränta. Redan vid 1893 års bokslut representerade denna lånetyp ett belopp af mera än 41 millioner, allt omsatta 5 % lån. Nu är väl sant, att löpetiden för dessa $4\frac{3}{4}$ % lån är omkring 61 år och att till följd deraf kapitalvärdet af ränteskilnaden, långt ifrån att minskas, stiger genom en sådan omsättning. Men om således bankens förmåga att omsider gälda kapitalrabatten ingalunda minskas genom omsättningen af 5 % lånen, synes dock uppenbart, att, om dessa omsättningar fortgå i samma utsträckning som hittills och icke kompenseras genom konverteringsåtgärder, som bereda ökad ränteöfverskott till kapitalrabattsafskrifning, man inom en icke aflägsen framtid kan befinna sig i det läge, att årsvinsterna icke medgifva afskrifning enligt nu gällande planer. Men en utsträckning af tiden för kapitalrabattsafskrifningen bör, så vidt ske kan, undvikas.

Vidare ligger en svaghet uti 1885 års tabeller deri, att det årliga öfverskottet af kapital- och ränteinbetalning antages växa efter en räntefot af $4\frac{1}{2}$ %. En så hög genomsnittsränta å bankens disponibla penningar kan numera icke betingas.

I afseende å 1890 års afskrifningstabeller för $3\frac{1}{2}$ % lånen, hvilka tabeller afse en afskrifning under nöjaktigt kort tid och förutsätta öfverskottsmedlens rentabilitet efter endast $3\frac{1}{2}$ %, ställer man sig tveksam blott för den frågan, om de allt framgent kunna följas, då de förutsätta en ingående annuitet af 6,5 % och således betydligt högre än den effektiva. Emellertid har man vid boksluten för 1892 och 1893 välbetänkt verkställt en extra afskrifning å kapitalrabatterna för 1886 års lån af tillsammans

omkring 377,000 kronor, med hvilket belopp jemte det belopp af omkring 320,000 kronor under enahanda förhållanden åren 1890 och 1891 influtna medel, hvilka man, såsom förut nämnts, lagt till garantifonden, kapitalrabattsafskrifningen under följande år nödfallsvis kan minskas för detta lån, utan att planen förtryckes.

Då således en beräkning af ränteskilnadsvärdet är och måste vara beroende på flera, mer och mindre obestämbara faktorer, har hypoteksbankens kamrerare uppgjort och byråassistenten granskat ett slags kontrollkalkyl, som synes vara af intresse och därför här bifogas (Bil. 4.) Uttrycket »motsvaras af» är liktydigt med »har samma värde som» och bör, t. ex. beträffande $4\frac{1}{2}$ % obligationerna, så förstås, att 122,615,000 kronor $4\frac{1}{2}$ % obligationer amorteras under 25 år genom en lika stor annuitet, som ett 5 % amorteringslån å 116,545,000 kronor under samma tid lemna. Tiden af 25 år är upptagen därför, att detta nu är den återstående medelöpetiden för 5 % lånen. Denna kalkyl visar ett ränteskilnadsvärde, som med 622,000 kronor öfverstiger det bokförda.

Men tydligen äro icke heller grunderna för denna kalkyl odisputabla. Så beräknas både 4 % lånen och diverse tillfälliga tillgångar å 4 % för en tid af 25 år, ehuru de förra äro uppsägbara efter 10 år och de senare, om ock för närvarande i medeltal förräntade efter 4 %, äro när som helst eller inom kort tid rörliga. Det kan således icke för visst antagas, att dessa placeringar under 25 år lemna 4 % ränta. Men denna omständighet synes mer än uppvägas deraf, att alla »diverse tillgångar» icke äro medtagna i beräkningen samt att $4\frac{3}{4}$ % lånen äro beräknade endast till omkring $\frac{2}{3}$ af deras löpetid. Beräknades dessa lån för hela sin löpetid, skulle ränteskilnadsvärdet ökas med mer än $1\frac{1}{2}$ million kronor.

Min uppfattning är, att intet tvifvel kan råda derom, att bankens tillgångar väl förslå till betäckande af kapitalrabatterna, helst om man tager i beräkning den samlade reservfonden och den bokförda garantifonden. Äfven om man låter den sistnämnda fonden kvarstå i stället för att med densamma minska de bokförda kapitalrabatterna, är det ju klart, att dessa aldrig behöfva amorteras ned till lägre belopp än garantifonden, ty när kapitalrabatterna och garantifonden mötas på samma siffra, återstår intet annat än att qvitta dem mot hvarandra.

Den enda grundade anledningen till farhåga för kapitalrabatternas betäckande torde ligga deri, att hypoteksföreningarna kunna blifva urständsatta att fullgöra sina förbindelser till banken derigenom att de aftal, de träffat med sina låntagare, brytas, innan de gått till ända. Detta kan, såsom bekant, enligt gällande lagstiftning ske genom exekutiva försäljningar. Så länge dessa försäljningar inskränkas till dem, som orsakas af verkligt

obestånd, kunna icke förlusterna antagas blifva så stora, att de hota vederbörande hypoteksföreningars solvens. Betänkligare blir saken, då man vet, huruledes fullt solvente gäldenärer ofta icke draga i betänkande att genom svekliga tillställningar, såsom fingerade lagsökningar m. m., framkalla exekutiva försäljningar, för att sålunda blifva qvitt obeqväma lånekontrakt. I vissa landsändar lära sådana knep öppet omtalas, utan att den fintlige arrangörens anseende derigenom lider men. Emellertid kan man väl antaga, att rättsmedvetandet ännu i regeln är så vaket, att slikt tillvägagående icke vinner allt för stor utsträckning. Men på senaste tiden lär man ha börjat begagna en annan metod, som tillåter gäldenären att helt passivt afvakta den önskade katastrofen, exekutiv auktion. Han underlåter helt enkelt att betala förfallna annuiteter. Slutligen måste naturligtvis hypoteksföreningen lagsöka, fastigheten säljes exekutivt, hypotekslånet inbetalas med det så kallade återstående kapitalbeloppet, och, så vidt jag kan finna, går detta lika väl för sig, om egaren sjelf återropar sin fastighet. En sådan affär skall i många fall löna sig och synes utan svårighet kunna bringas till stånd, åtminstone i de talrika fall, der egaren icke står i personligt betalningsansvar för hypotekslån. Särskildt i dessa billiga penningtider, då frestelsen för våra af ekonomiska bekymmer tryckta landtbrukare att göra sig qvitt de dyra hypotekslånen onekligen är stor, finnes i nämnda hänseende en fara, som icke bör ringaktas, för våra hypoteksföreningar och dermed ock för hypoteksbanken. Det vore synnerligen önskvärdt, om denna fara kunde genom förändrad lagstiftning undanröjas.

Af skäl, jag vid omförmälände af de olika kapitalrabattsafskrifningsplanerna antydt, kan det emellertid ifrågasättas, om kapitalrabatterna allt framgent kunna afskrifvas *i den ordning, dessa planer innehålla*. Då man känner den starka misstro och ovilja, hvarmed de bokförda kapitalrabatterna, som alltid blifva i viss mån till värdet obestämbara, betraktas såväl inom som utom landet, vore det dock mycket att önska, om de kunde inom en icke alltför aflägsen framtid bringas ur verlden. En möjlighet till en kraftig kapitalrabattsafskrifning torde också genom de senaste konverteringsåtgärderna vara beredd, ehuru resultatet af desamma först om ett par år blir fullt synligt. Jag syftar på de kända operationerna med 1879 års tyska lån samt 1880 och 1883 års svenska lån. Af det tyska lånet, som är uppsagdt att återbetalas den 1 april 1895 och hvarå vid 1893 års slut återstod omkring 31 millioner kronor, blef under 1894 ett belopp af omkring 23 millioner konverteradt mot 1878 års tyska 4 % lån; återstoden af lånet är och blir under hand infriad af disponibla medel. Af 1880 och 1883 års svenska 4½ % lån, som voro konvertibla 1897 och å hvilka vid 1893 års slut återstod omkring 91 millioner, är ett belopp

af omkring 50 millioner genom påstämpling konverteradt till 4 %. Räntevinsten å det tyska lånet, omkring 150,000 kronor årligen, börjar redan att göra sig gällande 1895, men för de afstämlade svenska obligationerna, omkring 250,000 kronor årligen, först 1897, emedan den af hypoteksbanken förskottsvis utbetalade ränteskilnaden kommer att belasta hvarje års bokslut till lånens förfallotid. Om återstoden af 1880 och 1883 års lån konverteras lika gynsamt, uppstår 1897 en ytterligare räntevinst af omkring 200,000 kronor, så att banken inom en icke aflägsen framtid bör kunna påräkna en med omkring 600,000 kronor ökad årsvinst. Det är denna vinsts användande till kapitalrabattsafskrifning jag anser vara att tillråda.

Bilagda, af byråassistenten upprättade tabell öfver obligationsstocken (Bil. 5), utbetalda obligationsräntan samt kapitalrabattsbeloppet för åren 1884—1893 utvisar, bland annat, att kapitalrabatternas förhållande till obligationskulden under nämnda tioårsperiod sjunkit från 7,6 % till 6,4 %, hvilket ju innebär en icke oväsentlig förbättring.

Delegarnes och styrelsens under de senare åren fattade beslut, af hvilka jag tagit del, gifva icke anledning till många uttalanden utöfver hvad jag här ofvan yttrat. Delegarnes den 15 augusti 1890 i anledning af den nya hypoteksbanksförordningen fattade beslut angående förändrade bestämmelser för utlemnande och inbetalning af lån kan jag dock icke alldeles förbigå. Detta beslut innehöll bland annat,

att hypoteksföreningarna egde tillåta sina låntagare att mot $4\frac{3}{4}$ % ränta och $\frac{1}{4}$ % amortering omsätta redan erhållna lån för återstående skulder eller, om amorteringen icke uppgått till 500 kronor, för lånets ursprungliga belopp;

samt att till föreningarna skulle, mot erläggande af 4 % kapitalrabatt, utlemnas nya, med 4 % ränta löpande lån, antingen såsom amorteringslån eller stående lån.

Af skäl, jag förut anfört, är det antagligt, att omsättningen från 5 % till $4\frac{3}{4}$ % lån förlänger tiden för kapitalrabatternas afskrifning, och i det utlåtande, som den af särskilda komiterade förstärkta styrelsen i saken afgaf, ställes detta uttryckligen i utsigt. Nu är det väl sant, att, då vid dessa omsättningar icke är fråga om penningars utlemnande till hypoteksföreningarna, den i 8 § af förordningen intagna bestämmelsen om sättet för kapitalrabattens gäldande icke synes här vara direkt tillämplig, men knappast lär det kunna med fog bestridas, att hvarje åtgärd, som medför en förlängning af tiden för kapitalrabattens utjemnande, går i motsatt riktning mot förordningen. Det kan därför visserligen sägas, att beslutet i denna del strider mot författningens anda. Men äfven mot dess bokstaf strider, såsom mig synes, att medgifva sådan omsättning äfven för den

af-amorterade delen af lånet, om denna ej uppgår till 500 kronor, ty här utlemnas ju nya penningar utan gäldande af kapitalrabatt. Medgifvandet kan synas vara af ringa betydelse, men lärer väl dock kunna spela en viss roll, då hypoteksföreningarnas låntagare uppgå till ett antal af öfver 70,000.

Hvad slutligen beträffar utlemnandet af nya lån till hypoteksföreningarna mot 4 % ränta och 4 % kapitalrabatt, hvilket motsvarar en effektiv ränta af $4\frac{1}{4}$ % under lånens löpetid, 47 år, så kan det ifrågasättas, om detta är förenligt med författningens föreskrift derom, att den kapitalrabatt och öfriga omkostnader, hypoteksbanken vid sin upplåning fått vidkännas, skola vid låns utlemnande till hypoteksföreningarna af dem gäldas efter den beräkning af dessa omkostnader, delegarne fastställa. Någon af delegarne fastställd »beräkning» af kapitalrabatten har jag ej sett, men af förenämnda tabell synes, att kapitalrabatten uppgår till öfver 6 % af obligationsskulden; och därför ligger ju den tanken nära, att lån icke borde utlemnas med mindre än 6 % kapitalrabatt. Man ville emellertid göra gällande, att, enär de penningar, som användas till dessa lån, icke åstadkommits genom ny upplåning, utan tagits af de belopp, hvarmed ingående annuiteter öfverskjuta de utgående, dessa penningar redan »aftjenat sin kapitalrabatt» och därför kunnat utlemnas utan allt afdrag af någon sådan. En sådan uppfattning kan ju synas hafva skäl för sig, men jag är ej öfvertygad att den är riktig. Den grundas nemligen ytterst på den förutsättning, att den nu befintliga kapitalrabattsskulden hvilar blott på 5 % lånen och de lån, hvori dessa blifvit omsatta, eller $4\frac{3}{4}$ % lånen; men att dessa lån icke förmå uppbära kapitalrabattsskulden framgår bland annat af kamrerarens förut omnämnda kalkyl, der såsom æquivalent för de mot kapitalrabatt inlånade penningar måst upptagas icke blott de sistnämnda lånen, utan ock just de ifrågavarande 4 % lånen jemte diverse tillfälligt placerade medel. Det synes mig därför, som om hypoteksbankens alla tillgångar få antagas häfta för kapitalrabatten och att därför nya lån till hypoteksföreningarna icke borde utlemnas mot lägre kapitalrabatt än den som kan beräknas i medeltal belasta hypoteksbankens tillgångar. Nu kan ju häremot invändas, att hypoteksbanken under nuvarande penningmarknad icke kan betinga sig fördelaktigare utlåningsvilkor, än som innefattas i dessa 4 % kapitalrabatt och 4 % ränta, och detta är nog sant. Men vilkoren blefve icke drygare, om räntan sänktes t. ex. till $3\frac{3}{4}$ % och kapitalrabatten höjdes i motsvarande proportion; och om, såsom författningen medgifver, denna kapitalrabatt fick betalas under loppet af tio år, skulle antagligen sådana lån blifva lika begärliga som de af den nu fastställda typen.

Af hvad jag i denna berättelse haft äran anföra lärer framgå, att

efter min uppfattning hypoteksbankens ställning är god; men den är ingalunda sådan, att man kan tillmötesgå de från flera landsändar framställda fordringar på nedsättning af hypotekslåneräntan. En blick på de sista 10 årens bokslut gifver redan detta vid handen. Sedan afskrifning af kapitalrabatten enligt fastställda planer egt rum, visade boksluten för åren 1884—1893 följande öfverskott i jemna tusental: 1884 kronor 141,000, 1885 kronor 133,000, 1886 kronor 314,000, 1887 kronor 266,000, 1888 kronor 39,000, 1889 kronor 47,000, 1890 kronor 125,000, 1891 kronor 120,000, 1892 kronor 114,000 och 1893 kronor 46,000, eller i medeltal kronor 134,000; beroende detta resultat delvis derpå, att förvaltningsbidrag till hypoteksbanken upphört att utgå med år 1887. Under denna tidsperiod har banken således icke tålt någon minskning i inkomsterna, lika litet som den kan bära någon sådan under de närmaste åren. Att förhållandena till följd af konverteringsvinster antagligen ställa sig något gynsammare med år 1897, är förut visadt; men, såsom jag ock redan yttrat, vore det synnerligen önskvärdt, om bankens delegare ville medgifva, att den ökade ränteskilnaden användes till afskrifning af kapitalrabatten, till dess denna försvunnit eller väsentligt reducerats.

Men det synes heller icke vara af hypoteksbanken, låntagarna vänta lindring i sina onekligen mycket betungande hypotekslåneafstal. Framställda förslag gå tvärt om ut på hypoteksbankens upphäfvande. Staten skall öfvertaga hypoteksinstitutionen under sin förvaltning, hvarigenom hypoteksräntan skall till följd af svenska statens kredit, men utan att statskassan behöfver dertill bidraga, nedbringas till 3 eller högst $3\frac{1}{2}$ %. Räntan å hypoteksbankens utelöpande obligationer skall betalas a) med de in-tecknade lånens 3 å $3\frac{1}{2}$ % ränta, b) med hypoteksbankens och hypoteks-föreningarnas tillgångar, som realiseras, och c) genom tillskott af låntagarna. Riksbanken skall öfvertaga alla hos hypoteksverket belånade in-teckningar, hvarigenom riksbanken konsolideras, så att den kan öfvertaga all sedelutgifning.

Nu är det emellertid tydligt, att svenska statens goda kredit icke kan förbättra vilkoren för hypoteksbankens redan upptagna lån, på hvilka lånevilkor det ju beror, att den kontraherade utlåningsräntan icke kan sänkas; att »hypoteksbankens och hypoteks-föreningarnas tillgångar» just bestå i fordringarna hos deras låntagare och således icke kunna lemna något extra bidrag till räntan å hypoteksbankens obligationsskuld; och att riksbankens ställning ingalunda konsolideras derigenom att den finge förvara hypoteks-lånetagarnes in-teckningar.

Den ifrågasatta anordningen skulle således hufvudsakligen få till följd, att *statens* kredit skadades derigenom, att den gäld för hvilken staten an-

svarar, betydligt förökades, att *riksbankens* verksamhet förrycktes genom att på banken inympades en rörelsegren, som är för dess ändamål alldeles främmande, samt att *hypotekslånetagarna* finge erlägga lika hög ränta som nu, men i två poster, ordinarie ränta och tillskottsrenta.

Stockholm och kongl. finansdepartementets bankbyrå den 31 december 1894.

Rob. Benckert.

Bil. 1.

Öfversigt af Allmänna Hypoteksbankens ställning den 30 november 1894.

	Kronor	öre	Kronor	öre		Kronor	öre	Kronor	öre
Hypoteksföreningarna:									
Amorteringslån, förskottslån och stående lån			337,664	371 35	Utelöpande obligationer			321,364	006 67
Kapitalrabatter			23,834	160 —	Saldo af annuitetsräkningar			356,778	52
Å räkningar med utländska kor- respondenter	3,823	735 70			Hypoteksföreningarna:				
D:o mot 4 % ränta	2,666	666 67	6,490	402 37	Amorterade belopp	54,999	162 22		
D:o med inhemska banker			184	000 —	Saldo af annuitetsräkningar	539	653 43	55,538	815 65
Tillfälliga lån			6,220	500 —	Ersatt kapitalrabatt	69	984 70		
Inköpta egna obligationer	2,776	777 82			Ränteskilnadsersättning	8,723	74	78,708	44
D:o främmande d:o	358	745 —	3,135	522 82	Egna fonder:				
Bankhuset			393	395 03	Garantifonden för kapital- rabatternas amortering	3,123	140 64		
Utländska valutor			994	271 19	Reservfonden	2,510	870 59	5,634	011 23
Kassakonto			36	463 32					
Saldo af utgifna och influtna räntor			384	720 37					
Upplypna, ej förfallna räntor			2,624	896 92					
Annuitets- och förvaltningsom- kostnader			153	793 93					
Konverteringsutgifter för 1880 och 1883 årens lån			855	823 21					
Summa			382,972	320 51	Summa			382,972	320 51

Hypoteksförening

Rapport öfver ^{utgifna} ^{inlösta} Amorteringslån vid kvartalssammanträdet den

N:o	Län	Härad	Socken	E g e n d o m e n s				Äldre amor- terings- lån	Värde enligt		Beviljad delaktig- het Kronor	Ut- lemnadt lån Kronor	Anmärk- ningar
				N a m n	N:o	Hemman- tal	E g a r e		Upp- skattning	Taxering			

Bil. 3.

Kapitalrabatt å 1886 års 3 $\frac{1}{2}$ %-lån.

		Kronor	öre
1886			
Maj	4	7 $\frac{1}{2}$ % rabatt å M. 15,000,000	1,000,000 —
Juni	20	tysk stämpel	26,666 67
Dec.	31	7 $\frac{1}{2}$ % rabatt å M. 151,500	10,100 —
»	»	Diverse omkostnader	19,119 01
»	»	räntedifferens	83,344 92
»	»	garantifonden	1,500,000 —
		2,639,230	60
1887			
Febr.	1	tysk stämpel	269 51
Dec.	31	obligationstryck	20,990 50
»	»	räntedifferens	49,479 19
		2,709,969	80
1888			
Febr.	20	7 $\frac{1}{2}$ % rabatt å M. 337,500 + tysk stämpel ...	23,100 —
»	23	» » » 732,300 » » ...	48,494 53
Mars	5	7 % » » 1,000,200	62,234 66
»	10	» » » 500,100	31,117 33
»	28	» » » 250,200	15,568 —
»	»	tysk stämpel	3,556 27
April	7	7 % rabatt å M. 250,200	15,568 —
»	14	» » » 500,100	31,117 33
»	17	tysk stämpel	355 73
»	19	» »	533 87
Maj	6	7 % rabatt å M. 2,499,300 + tysk stämpel ..	159,955 20
»	12	5 $\frac{3}{4}$ % » » 3,000,000 » » ...	158,666 66
Juni	9	» » » 500,100 » » ...	26,449 73
»	11	» » » 500,100 » » ...	26,449 73

		Kronor	öre
1888			
Juli	2	5 ³ / ₄ % rabatt å M. 500,100 + tysk stämpel...	26,449 73
»	12	» » » 500,100 » » ...	26,449 73
»	15	» » » 2,999,700 » » ...	158,650 80
»	28	5 % » » 13,000,200 » » ...	577,786 66
Dec.	31	räntedifferens	177,597 22
»	31	qvarstående kapitalrabatt å 1874 års lån	1,074,760 —
1889			
Jan.	15	inlösningsprovision vid konverteringen af 1874 års 4 ¹ / ₂ % lån	138,720 66
			5,493,551 64
Dec.	31	afskrifning enligt plan	227,781 64
1890			5,265,770 —
Dec.	31	» » »	229,460 —
1891			5,036,310 —
Dec.	31	» » »	231,030 —
1892			4,805,280 —
Dec.	31	» » » kr. 231,981: 16	
»	»	» extra » 182,678: 84	414,660 —
1893			4,390,620 —
Dec.	31	» enligt plan kr. 232,107: 08	
»	»	» extra » 194,352: 92	426,460 —
			3,964,160 —

Bil. 4.

	Obligationslån Kronor			Amorteringslån Kronor
5 %	16,089,000: —	motsvaras af 5 %	16,089,000: —
4 ¹ / ₂ »	122,615,000: —	» » » på 25 år	116,545,000: —
4 »	100,472,000: —	» » » »	90,646,000: —
» »	15,987,000: —	» » 4 % »	15,987,000: —
» »	6,903,000: —	» » 4 ³ / ₄ % på 40 år	6,195,000: —
3 ¹ / ₂ »	42,477,000: —	» » » »	35,332,000: —
» »	14,333,000: —	» » div. tillg:r 4 % på 25 år	13,586,000: —
	<u>318,876,000: —</u>			<u>294,380,000: —</u>
		Ränteskilnadsvärde		<u>24,496,000: —</u>
				<u>318,876,000: —</u>

Bokförda värdet kr. 23,834,000: —

»Diverse tillgångar»:

Förlag till amorteringslån	Kr.	2,480,000: —
Föreningarnas äldre afdelning	»	2,411,000: —
Depositioner här och i utlandet	»	9,266,000: —
Inteckningslån	»	790,000: —
Inköpta obligationer	»	1,309,000: —
Utländska valutor	»	648,000: —
Bankräkningar	»	205,000: —
Kassa	»	123,000: —
Bankhuset	»	400,000: —
	Kr.	<u>17,632,000: —</u>
Afgår för diverse skulder	»	<u>281,000: —</u>
	Kr.	<u>17,351,000: —</u>
När derifrån afgår ofvan beräknade	»	<u>13,586,000: —</u>
	återstår kr.	3,765,000: —
jemte saldo af upplupna räntor	»	<u>2,624,000: —</u>
	tillsammans kr.	<u>6,389,000: —</u>

Bil. 5.

Tabell,

utvisande Allmänna Hypoteksbankens utelöpande obligationer, utbetalda obligationsräntor, af vinstmedel verkställda afskrifningar å kapitalrabatters konto och kapitalrabatternas belopp efter afdrag af garantifonden för tioårsperioden 1884—1893.

År	Utelöpande obligationer vid hvarje års slut	Utbetalda räntor å obligationsskulden	D:o i procent	Af vinstmedlen disponeradt belopp till amortering af kapitalrabatten.	D:o i förhållande till obligations-skulden	Kapitalrabatternas belopp vid hvarje års slut efter afdrag af garantifonden	D:o i procent af utelöpande obligationer			
1884	309,958,400	14,007,551	67	4,519	565,380	97	0,182	23,815,511	55	7,683
1885	319,398,700	13,977,153	75	4,376	628,791	38	0,196	24,458,786	—	7,657
1886	333,066,233	13,986,448	16	4,199	668,286	16	0,200	24,936,441	60	7,486
1887	331,926,700	14,184,479	92	4,273	681,300	—	0,205	24,325,880	80	7,328
1888	342,687,000	14,626,505	84	4,268	694,400	—	0,202	25,201,581	98	7,354
1889	323,608,466	14,196,277	49	4,386	916,174	67	0,283	25,207,921	04	7,789
1990	322,545,600	13,432,171	25	4,164	929,920	—	0,288	24,116,259	57	7,476
1891	321,364,486	13,441,340	51	4,182	943,810	—	0,293	23,010,269	36	7,160
1892	320,159,433	13,341,231	77	4,167	955,581	16	0,298	21,872,009	36	6,831
1893	318,876,500	13,284,723	36	4,166	966,637	08	0,303	20,711,019	36	6,494